

DIFFERENSIAL YONDASHUV ASOSIDA TALABALARNI IJTIMOIIY PEDAGOGIK FAOLIYATGA TAYYORLASH

Shodmonova Sevara Muxtor qizi

ShDPI " Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi"

mutaxassisligi 1-bosqich magistranti

Annotatsiya: So'nggi yillarda ijtimoiy pedagogikada differentsial yondashuv katta e'tiborga sazovor bo'ldi. Ushbu yondashuv talabalarning turli ehtiyojlarini aks ettirish va hal qilishga qaratilgan. Talabalarni differentsial yondashuv asosida ijtimoiy pedagogik faoliyat bilan shug'ullanishga tayyorlash samarali natijalarni ta'minlash uchun juda muhimdir. Ushbu maqolada biz talabalarni ijtimoiy pedagogik faoliyatga tayyorlash uchun turli strategiya va metodologiyalarni o'rganamiz.

Kalit so'zlar: individual ehtiyoj, muhit, tajriba, qo'llanma, dastur, jarayon, tarkib

Kirish: Differentsiatsiya individual ehtiyojlarni qondirish uchun ko'rsatmalarini anglatadi. O'qituvchilar tarkibni, jarayonni, mahsulotlarni yoki o'quv muhitini farqlaydilar, doimiy baholash va moslashuvchan guruhlashdan foydalanish buni muvaffaqiyatli yondashuvga aylantiradi.

Uning eng asosiy darajasi, farqlash, o'qituvchilarning sinfdagi o'quvchilar o'rtasidagi tafovutga javob berish harakatlaridan iborat. Har doim o'qituvchi mumkin bo'lgan eng yaxshi o'quv tajribasini yaratish uchun o'z ta'limotini o'zgartirish uchun individual yoki kichik guruhga murojaat qilsa, bu o'qituvchi ko'rsatmalarni farqlaydi.

O'qituvchilar talabalarning tayyorgarligi, qiziqishi yoki o'quv profiliga qarab kamida to'rtta sinf elementini farqlashlari mumkin:

Tarkib-talaba nimani o'rganishi kerak yoki talaba ma'lumotlarga qanday kirishi kerak;

Jarayon-talaba tarkibni anglash yoki o'zlashtirish uchun shug'ullanadigan faoliyat;

Mahsulotlar-talabadan birlikda o'rgangan narsalarini takrorlash, qo'llash va kengaytirishni so'raydigan yakuniy loyihalar;

O'quv muhiti-sinfning ishlashi va his qilish usuli.

Tarkib

Boshlang'ich darajadagi tarkibni farqlash misollariga quyidagilar kiradi:

O'qish materiallaridan turli xil o'qish darajalarida foydalanish;

Matnli materiallarni lentaga qo'yish;

Talabalarning tayyorlik darajasida imlo yoki lug'at ro'yxatlaridan foydalanish;

Fikrlarni eshitish va vizual vositalar orqali taqdim etish;

O'qishda do'stlaridan foydalanish;

Kurashayotgan o'quvchilar uchun g'oya yoki mahoratni qayta o'rgatish yoki ilg'or o'quvchilarning fikrlash yoki ko'nikmalarini kengaytirish uchun kichik guruhlar bilan uchrashuv.

Jarayon

Boshlang'ich darajadagi jarayon yoki faoliyatni farqlash misollariga quyidagilar kiradi:

Barcha o'quvchilar bir xil muhim tushuncha va ko'nikmalar bilan ishlaydigan, ammo turli darajadagi qo'llab-quvvatlash, qiyinchilik yoki murakkablik bilan davom etadigan bosqichli mashg'ulotlardan foydalanish;

Talabalarni o'zlarini qiziqtirgan sinf mavzusining pastki qismlarini o'rganishga undaydigan qiziqish markazlarini taqdim etish;

Shaxsiy kun tartibini ishlab chiqish (o'qituvchi tomonidan yozilgan va butun sinf uchun umumiy ishlarni va o'quvchilarning individual ehtiyojlarini qondiradigan ishlarni o'z ichiga olgan vazifalar ro'yxati) belgilangan kun tartibida yoki talabalar boshqa ishlarni erta bajarayotganda bajarilishi kerak;

Ularga muhtoj bo'lgan talabalar uchun manipulyativlar yoki boshqa amaliy yordamlarni taklif qilish; va

Talaba qiynalayotgan o'quvchiga qo'shimcha yordam ko'rsatish yoki ilg'or o'quvchini mavzuni chuqurroq o'rganishga undash uchun topshiriqni bajarish uchun qancha vaqt sarflashi mumkinligi.

Mahsulotlar

Boshlang'ich darajadagi mahsulotlarni farqlash misollariga quyidagilar kiradi:

Talabalarga kerakli ta'limni qanday ifoda etish variantlarini berish (masalan, qo'g'irchoq teatri yaratish, xat yozish yoki yorliqlar bilan devor rasmini yaratish);

Talabalarining turli mahorat darajalariga mos keladigan va kengaytiradigan rubrikalardan foydalanish;

Talabalarga o'z mahsulotlarida yolg'iz yoki kichik guruhlarda ishlashga ruxsat berish;

Talabalarni o'zlarining mahsulot topshiriqlarini yaratishga undash, agar topshiriqlarda kerakli elementlar mavjud bo'lsa.

O'quv muhiti

Boshlang'ich darajadagi ta'lim muhitini farqlashga misollar:

Xonada jim va chalg'itmasdan ishlash uchun joylar, shuningdek, talabalar bilan hamkorlik qilishni taklif qiladigan joylar mavjudligiga ishonch hosil qilish;

Turli madaniyatlar va uy sharoitlarini aks ettiruvchi materiallarni taqdim etish;

Shaxsiy ehtiyojlarga mos keladigan mustaqil ish uchun aniq ko'rsatmalarni belgilash;

O'qituvchilar boshqa talabalar bilan band bo'lganda va ularga darhol yordam bera olmasa, talabalarga yordam olishga imkon beradigan tartiblarni ishlab chiqish;

Talabalarga ba'zi o'quvchilar o'rganish uchun harakat qilishlari kerakligini tushunishga yordam berish.

Talabalarning ta'lim ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda, farqlashning didaktik yondashuvi (yoki tabaqalashtirilgan o'qitish) o'qitish mazmunini barcha talabalar uchun tushunarli qilib tayyorlashga qaratilgan.

Didaktik strategiya sifatida differentsiatsiya turli yo'llar bilan amalga oshirilishi mumkin, masalan, hamkorlik va birgalikda o'qitish, guruhlash, o'zgartirish (baholash, tarkib, daraja, ko'rsatma, o'quv muhiti, material, jarayon, mahsulot, vaqt oralig'i), individual motivatsiya va fikr-mulohazalar va talabalarni xodimlarni qo'llab-quvvatlash.

Differentsiatsiyadan foydalanishning xilma-xilligi o'qituvchilarga talabalarning xususiyatlariga individual javob berishga imkon beradi. Differentsiatsiya-bu o'qituvchilardan yuqori malakani talab qiladigan murakkab konstruktsiya bo'lib, ular tabaqalashtirilgan yondashuvlarni qo'llashda kurashishlari mumkin va shuning uchun tegishli didaktik metodlarni yetarli darajada amalga oshirmaydilar.

Guruhlash amaliyotini farqlash shakli sifatida tasniflash mumkin. Ba'zi talabalar juft bo'lib ishlashlari mumkin bo'lsa, boshqalari vazifalarni o'zlari yoki kichik guruhlarda bajaradilar. Bundan tashqari, guruhlash amaliyotini ijtimoiy sinfni tashkil etishning o'ziga xos xususiyati deb hisoblash mumkin.

"Guruhlar turli o'lcham va kompozitsiyalarda bo'lishi mumkin va ular kattalar tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan miqdori, ularga berilgan o'quv dasturlari va vazifalari hamda o'quvchilar o'rtasidagi o'zaro ta'sir darajasi va sifati bilan farq qilishi mumkin".

Vaqt va maktabni rivojlantirish jarayonida guruhlash strategiyalaridan foydalanishni hisobga olgan holda, o'qitish bo'yicha tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, frontal o'qitish, individual ish va sheriklik ishi an'anaviy ravishda eng samarali deb hisoblangan va shuning uchun o'qituvchilar tomonidan ko'pincha ishlatilgan. Terxart o'qituvchini uslubiy qarorlar qabul qilish uchun mas'ul deb ta'riflaydi, ammo o'qituvchining shaxsiy imtiyozlari guruhlash strategiyalari bo'yicha qarorlariga ta'sir qilishini ta'kidlaydi.

"Uslubiy qarorlarni qabul qilish va harakat qilish doirasi nafaqat o'qituvchi shaxsidagi sharoitlar bilan, balki o'quv jarayonining tashqi, institutsional joylashuvida yotadigan sharoitlar bilan ham cheklangan". Asosan, o'qituvchilar o'z o'quvchilarining ehtiyojlariga moslashtirilgan guruhlash strategiyalarining turli xil versiyalarini va darsning tegishli didaktik va uslubiy yondashuvlarini amalga oshirish imkoniyatiga ega.

O'quv va tashkiliy sinf sharoitlarining o'zaro bog'liqligi bo'yicha nazariy mulohazalar shaxslar va ularning atrof-muhit o'rtasidagi o'zaro munosabatlarning muhimligini ta'kidlab, o'quv muhiti (masalan, sinf) individual ta'lim sharoitlariga oid o'quv jarayonlarining afzalligi uchun ishlatilishi mumkin va ishlatilishi kerak.

Xulosa

Talabalarni differentsial yondashuv asosida ijtimoiy pedagogik faoliyatga tayyorlash inklyuziv va samarali ta'lim muhitini rivojlantirish uchun juda muhimdir. Turli strategiya va metodikalarni amalga oshirish orqali o'qituvchilar talabalarni ijtimoiy muammolarni empatiya, tanqidiy fikrlash va ijodkorlik bilan hal qilish uchun zarur ko'nikma va bilimlar bilan ta'minlashlari mumkin. Talabalarni ijtimoiy pedagogik faoliyatga jalb qilish yanada oqilona va adolatli jamiyatga yo'l ochadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Sternberg, R. J., Torff, B., & Grigorenko, E. L. (1998). Teaching triarchically improves student achievement. *Journal of Educational Psychology*, 90(3), 374-384. EJ 576 492.
2. Tomlinson, C. (1995). *How to Differentiate Instruction in Mixed-ability Classrooms*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development. ED 386 301.
3. Tomlinson, C. (1999). *The Differentiated Classroom: Responding to the Needs of all Learners*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development. ED 429 944.
4. Vygotsky, L. (1986). *Thought and Language*. Cambridge, MA: MIT Press.
5. Winebrenner, S. (1992). *Teaching Gifted Kids in the Regular Classroom*. Minneapolis, MN: Free Spirit.